

پول کاغذی

چینیان در پایان سده هشتم یا آغاز سده نهم میلادی پول کاغذی اختراع کردند. نام اولیه اش «پول پرند» بود، زیرا سبک بود و از دست درمی رفت. نخستین پول کاغذی دقیقاً سفته بود نه پول حقیقی. تاجران می توانستند پول نقد خود را در پایتخت ذخیره کنند و گواهینامه ای کاغذی بگیرند که در ایالات با پول نقد معاوضه کنند. این کار تاجران خصوصی را خیلی زود حکومت در سال ۸۱۲ به دست گرفت. از این روش بعداً برای انتقال مالیاتهای محلی و عواید آنها به پایتخت استفاده کردند. «گواهینامه های ارزی» کاغذی نیز همزمان به کار می رفت. این گواهینامه ها را دولت در پایتخت صادر می کرد و در هر نقطه ای با اجناسی چون نمک و چای قابل معاوضه بود.

پول کاغذی واقعی که به عنوان واسطه مبادله به کار رود و از پشتوانه ذخیره نقدی برخوردار شود، در اوایل قرن دهم در ایالت جنوبی سیچوان به صورت یک کار خصوصی به وجود آمد. در اوایل قرن یازدهم، دولت به شانزده تجارخانه خصوصی یا «بانک» اعتبار داد تا اسکناسهای قابل معاوضه منتشر کنند؛ اما در ۱۰۲۳ میلادی، حکومت این فعالیت خصوصی را مصادره کرد و سازمان رسمی خودش را برای انتشار اسکناسهایی با ارزشهای مختلف که از پشتوانه ذخیره نقدی برخوردار بودند تشکیل داد. بر پول کاغذی این بانک تذکری به این مضمون چاپ شده بود که اعتبار آن سه سال است، و تاریخ انتشار آن نیز قید شده بود. در ۱۱۰۷ میلادی، اسکناسهایی با دست کم شش رنگ چاپ می شد.

انتشار پول کاغذی توسط دولت ابعاد عظیمی یافت. در ۱۱۲۶ میلادی، هفتاد میلیون نخ (هر نخ مساوی هزار قطعه «نقد») رسماً چاپ شده بود. مقادیر عظیم این پول کاغذی از هیچ ذخیره ای برخوردار نبود و تورم وحشتناکی پدید آمد.

مسئله دیگر، تقلب بود. هر کسی می توانست بر قطعه ای کاغذ پول چاپ کند؛ لذا مقامات می بایست طرز ساخت پول کاغذی را چنان ظریف و پیچیده سازند که کسی نتواند تقلید کند. به زودی رمزهایی در ساخت آن به کار رفت، از رنگهای مختلف استفاده شد، طرحهای بسیار پیچیده به وجود آمد و مخلوطی از الیاف در کاغذ به کار رفت. ماده اصلی کاغذ این پول، برگ درخت توت بود و گاه ابریشم به آن اضافه می شد. می شد اسکناسهای کثیف یا مستعمل را با اسکناسهای نو تعویض کرد اما می بایست هزینه مختصر این تعویض را هم پرداخت.

مغولها وقتی در چین به قدرت رسیدند شکل ظریف و استادانه ای از پول کاغذی به نام «اسکناس ابریشمی» چاپ کردند. ذخیره پشتوانه این پول، فلزات گرانبها نبود بلکه بسته های تار ابریشم بود. در ۱۲۹۴ میلادی، اسکناس ابریشمی چینی به عنوان پول حتی تا ایران نیز به کار می رفت. در ۱۹۶۵، دو نمونه از «اسکناس ابریشمی» را باستان شناسان کشف کردند.

پول کاغذی در زمان سلسله بعدی مینگ چندان رواج نداشت. سلسله مینگ در ۱۳۷۵ میلادی اسکناس جدیدی به نام «اسکناس قیمتی مینگ بزرگ» منتشر کرد. این پول در مدت ۲۰۰ سالی که اعتبار قانونی داشت، فقط به یک صورت منتشر شد. این کار برای تمام مقاصد تجاری مناسب نبود، هر چند که به سکه های مسی نیز اجازه گردش دادند، و همین احتمالاً باعث تغییر کوچک لازم در زندگی روزمره شد. به دلیل تورم، اسکناس قیمتی رفته رفته ارزش خود را از دست داد و جای خود را به نقره داد.

این نمودار که شناخت انحراف مغناطیسی را نشان می دهد از یک رساله هندسی اوایل قرن دهم گرفته شده است. عنوان آن جهات و تجلیات سوزن شناور یعنی سوزن قطب نما شناور در حوض آب یا چپوه است.